

Культура 09

02-28-2026

Тиждень #23

Лекція #11.

*Будівлі в стилі українського (козацького) барокко.
(початок – закінчення)*

Завдання (з книжки *Українська Культура I*):

Прочитати:

Лекція #12.

*Архітектура другої половини 18 і 19 століть.
ст. 180-185
(стара книжка 174-179)*

Виконати:

*«Закріплення» питання 1-7 на ст. 185 в книжці *Культура I*.
(стара книжка ст. 179)*

АРХІТЕКТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 18 і 19 СТОЛІТЬ

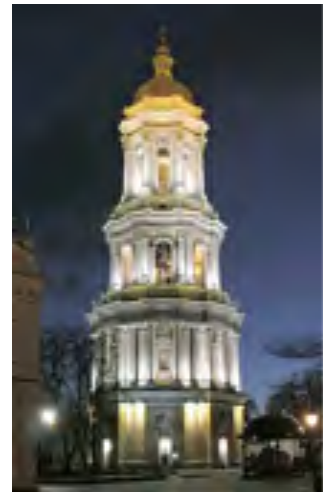
РОКОКО

Рококо в основному — різновид бароко. Воно ще більш пишне як бароко, ще більш багате в орнаментациї, головно у формі всякого роду різьби. Таке особливо помітне всередині будівель, де орнаментация стін та стелі не раз аж надмірна. Але прикраси рококо делікатніші і ясніші у кольорах, ніж барокова орнаментика. Лінії на будовах хвилясті, грайливі і майже немає рівних форм. Рококо постало в Франції за часів панування королів Людовика [Louis] XV і XVI, які любувалися екстравагантністю.

Рококо ширилося в Україні в 1730-х до 1780-х років. Його представниками в Україні були переважно чужинці: італієць Б. Растреллі, німці Й. Шедель (Schadel), Б. Меретин, Г. Гофман і ін. Будівлі цих архітекторів інколи включали елементи української архітектури, особливо в скульптурних оздобленнях, де зустрічаються українські народні мотиви.

В Україні є низка чудових будівель, побудованих у стилі рококо:

- Церква Св. Андрія в Києві — популярна будова за її мальовничість і маєстатичне положення на горбі;
- Собор св. Юра у Львові. Собор має барокове зовнішнє оформлення і багате рококове оздоблення внутрішньої частини;
- Успенський собор Почаївської Лаври, вражає світлим оздобленням нутра;
- Дзвіниця собору св. Софії в Києві, оздоблена з самого долу до верху;
- Дзвіниця Печерської Лаври у Києві з трьома поверхами грецьких колон;
- Ратуша в місті Бучач біля Тернополя — чудовий зразок рококо у цивільному будівництві.

*Дзвіниця Києво-Печерської
Лаври*

Собор св. Юра у Львові

Успенський собор Почаївської Лаври

Інтер'єр Собору Почаївської Лаври

Андріївська церква в Києві

Маріїнський палац в Києві

Палац Розумовського в Батумі

КЛАСИЦИЗМ І НЕОКЛАСИЦИЗМ

Класицизм постав у другій половині 1600-х рр. у Франції. Він був реакцією на неспокійне і надто декоративне бароко та рококо, а водночас поворотом до ідей ренесансу та класичного греко-римського мистецтва. Класицизм відзначається балансом та симетрією, порядком, стриманістю, поважністю. Він широко використовує спокійні та має статичні форми старої грецької і римської архітектури: могутні колони, відкритий рундук із колонадою, що підпирають трикутний фронтон, ротонду тощо.

В Україну класицизм прийшов наприкінці 18 століття. Це був час ліквідації гетьманату та українського козацтва російськими царями, час завмирання українського національного життя. Мабуть тому будівлі у стилі класицизму в Україні мають мало українських рис і не так відрізняються від будов у цьому стилі в інших країнах.

Найвизначнішим представником класицизму в Україні був Андрій Меленський, який будучи головним архітектором Києва, здійснив загальну розбудову Києва і збагатив його багатьма будівлями в стилі класицизму.

- До кращих пам'яток класицизму в Україні з 18–19 століття належать:
- палаци Кирила Розумовського, побудовані в 1790-их роках у Батурині і Глухові (на Чернігівщині) та ряд палаців інших українських і неукраїнських дворян у різних місцевостях (Качанівка, Сокиринці, Тульчин, Алупка і Ялта (Крим) і т.д.).
 - церкви-собори (головно на Східній і південній Україні): в Миколаєві, Дніпрі, Херсоні, Харкові, Севастополі, Новгороді-Сіверському, Києві (церква-ротонда на Аскольдовій могилі) і т. д.
 - парки «Софіївка» в Умані, «Олександрія» в Білій Церкві та інші. Вони прекрасно оформлені з спорудами у стилі античної архітектури: брамами, альтанками, колонами, терасами, парадними сходами і т. д. Колись це були посілости великих землевласників.

АРХІТЕКТУРА 19 СТОЛІТТЯ

Зріст населення в містах спричинився до так званої «будівельної гарячки». З'явилися нові будівельні матеріали (метал, залізобетон) і нові роди будівельної техніки. Разом із тим замовники ставили архітекторам вимогу сконструювати будівлю так, щоб вона чимось відрізнялась. Для цього архітектори використовували елементи стилів раніших часів. Так виникли неоготика, неоренесанс, необароко і т. п.

Палац Галаганів у Сокиринці (Чернігівщина)

Палац у Львові

Оперний театр у Львові

Оперний театр в Одесі

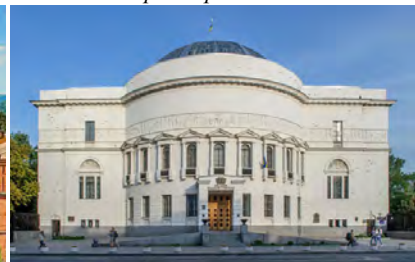
Національний Банк у Києві

Товарна біржа в Одесі

Чернівецький університет (колись резиденція митрополитів Буковини)

Будинок учителя в Києві (приміщення Центральної Ради)

У церковному будівництві витіснив для себе місце російський псевдо-візантійський стиль. Більшість будов у цьому стилі маловартісні, хіба за виїмком Володимирського собору в Києві.

Популярним став також ЕКЛЕКТИЗМ — суміш різних стилів, із використанням елементів романського стилю, готики, ренесансу і т. д.

Великою оригінальністю відзначається резиденція (дім) митрополитів у Чернівцях (сьогодні Чернівецький університет). У його архітектурі поєднані елементи візантійського та романського стилів і елементи місцевого, буковинського будівництва та народного мистецтва.

Упродовж 19 століття найбільше на землях під Росією розвивався класицизм у різних його видозмінах (напр. ампір, що оригінально примандрував із Франції як «стиль імперії»). У будовах того часу мало українських рис, натомість переважає російський ампір, опрацьований у Санкт Петербурзі та Москві.

У традиціях класицизму й ампіру побудовано в 1800-х роках:

- ратуші у Харкові, Полтаві, Києві, Львові, Чернівцях і т. д.;
- оперні театри в Одесі, Львові, Києві і т. д.;
- шкільні будинки (київський університет, гімназії);
- ряд великих приватних домів (особливо в Львові та Одесі);
- ряд церков, головно в південній та східній Україні.

БОРОТЬБА РОСІЙСЬКОЇ ВЛАДИ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ

У 1801 році царсько-російський уряд видав заборону будувати церкви в «малоросійському (українському) стилі», себто в стилі козацького бароко. Треба було будувати за проектами, присланими з Росії.

Рівночасно російські власті взяли під свою контроль підготовку молодих українських архітекторів. Обмежувалась діяльність місцевих цехів, в яких давніше виховувалися нові кадри будівельників. Російський уряд відмовлявся дати дозвіл на відкриття вищих технічних шкіл в Україні. У наслідок цього українська молодь була примушена вчитися в Росії, звідки приносила в Україну чужі російські впливи.

Пояснення слів

альтанка — gazebo

ампір — Empire Style

варіант, видозміна — variation
 дворянин — nobleman
 дзвіниця — belfry or bell tower
 величний — grand
 ратуша — city hall
 ротонда — rotonda
 рундук — porch

Закріплення 12

1. Стиль рококо — це в основному варіант якого стилю? Чим рококо відрізняється від того стилю? 2
2. Що таке класицизм і які його характеристичні риси? 2
3. Вичисліть кілька елементів греко-римської архітектури, що їх присвоїв класицизм. 2
4. В якій країні постали рококо та класицизм? Коли ставили багато будівель у тих стилях? 2
5. Чому по містах Центральної та Східної України є багато будівель у стилі російського псевдокласицизму? 2
6. Що таке еkleктизм? 1
7. В який спосіб царський російський уряд старався припинити самостійний розвиток української архітектури? 1

Вправа: Заповніть наступну діаграму назвами головніших будівель у стилі рококо та класицизму в названих нижче містах. 10

	РОКОКО	КЛАСИЦИЗМ	
КИЇВ			2
ЛЬВІВ			2
ХАРКІВ			2
ОДЕСА			2
ІНШІ МІСТА			2